

EUROPEISKA
KOMMISSIONEN

Bryssel den 23.1.2013
COM(2013) 13 final

**RAPPORT FRÅN KOMMISSIONEN TILL EUROPAPARLAMENTET, RÅDET,
EUROPEISKA EKONOMISKA OCH SOCIALA KOMMITTÉN SAMT
REGIONKOMMITTÉN**

Utvärdering av de europeiska kulturhuvudstäderna 2011 (Tallinn och Åbo)

RAPPORT FRÅN KOMMISSIONEN TILL EUROPAPARLAMENTET, RÅDET, EUROPEISKA EKONOMISKA OCH SOCIALA KOMMITTÉN SAMT REGIONKOMMITTÉN

Utvärdering av de europeiska kulturhuvudstäderna 2011 (Tallinn och Åbo)

1. INLEDNING

Denna rapport läggs fram i enlighet med artikel 12 i beslut nr 1622/2006/EG¹ av den 24 oktober 2006 om inrättande av en gemenskapsåtgärd för evenemanget Europeisk kulturhuvudstad för åren 2007 till 2019, där det föreskrivs att kommissionen varje år ska ”se till att en extern och oberoende utvärdering utförs av resultaten av föregående års kulturhuvudstadsevenemang, utifrån de mål och kriterier för åtgärden som fastställs i detta beslut. Kommissionen skall före utgången av det år som följer året för evenemanget Europeisk kulturhuvudstad lägga fram en rapport om denna utvärdering för Europaparlamentet, rådet och Regionkommittén.”

I denna rapport presenteras kommissionens ståndpunkt beträffande de viktigaste slutsatserna och rekommendationerna i den externa utvärderingen av 2011 års europeiska kulturhuvudstäder, som finns på:

http://ec.europa.eu/culture/our-programmes-and-actions/capitals/evaluation-commissioned-by-the-eu_en.htm

I den externa utvärderingen utvärderades först de båda europeiska kulturhuvudstäderna (nedan kallade *kulturhuvudstäder*), Tallinn och Åbo, var för sig. Sedan jämförde man resultaten och kom fram till slutsatser som gäller för båda städerna och för kulturhuvudstadsevenemanget.

2. BAKGRUND

2.1. EU:s insats till förmån för evenemanget ”Europeisk kulturhuvudstad”

Det ursprungliga systemet med ”Europeisk kulturhuvudstad” inleddes på mellanstatlig nivå 1985². Med ledning av denna erfarenhet fastställdes i beslut nr 1419/1999/EG en gemenskapsåtgärd för evenemanget ”Europeisk kulturhuvudstad” för åren 2005 till 2019³. Medlemsstaterna sattes upp på en turlista för att bli värdar för evenemanget under ett år. De länder som kunde vara värdar ett visst år förväntades föreslå städer och lämna in en ansökan med ett kulturprogram för året, varefter ansökan lades fram för en europeisk urvalsjury som

¹ Europaparlamentets och rådets beslut nr 1622/2006/EG av den 24 oktober 2006 om inrättande av en gemenskapsåtgärd för evenemanget Europeisk kulturhuvudstad för åren 2007 till 2019 (EUT L 304, 3.11.2006, s. 1).

² Avsikten med titeln ”Europeisk kulturhuvudstad” var att föra Europas medborgare närmare varandra. Se resolution av rådet (kulturministrarna) beträffande det årliga anordnandet av ”Europeiska kulturstaden”, 13.6.1985.

³ Europaparlamentets och rådets beslut nr 1419/1999/EG av den 25 maj 1999 om inrättande av en gemenskapsåtgärd för evenemanget Europeisk kulturhuvudstad för åren 2005 till 2019 (EGT L 166, 1.7.1999, s. 1). Beslutet ändrat genom beslut nr 649/2005/EG (EUT L 117, 4.5.2005, s. 20).

rekommenderade sitt val till kommissionen. De europeiska kulturhuvudstäderna utsågs formellt av rådet.

Den 1 januari 2007 ersattes beslut nr 1419/1999/EG med beslut nr 1622/2006/EG där man fastställde nya mål, införde en nationell tävling i två etapper och en övervakningsprocess från och med titeln för 2013. I detta nya beslut infördes övervakningsmöten efter det att kulturhuvudstaden hade utsetts, som avslutas med att urvalsjuryn utfärdar en rekommendation om att tilldela kulturhuvudstäderna ett pris uppkallat efter Melina Mercouri, under förutsättning att de utsedda städerna uppfyller kriterierna i beslut nr 1622/2006/EG och har genomfört urvals- och övervakningsjuryns rekommendationer. EU:s finansiella stöd betalas ut genom programmet Kultur. För åren 2007–2013 kan varje kulturhuvudstad få högst 1,5 miljoner euro per år. Alla städer som utsetts till kulturhuvudstäder sedan 2010 har genomgått övervakningsfasen enligt beslut nr 1622/2006/EG.

2.2. 2011 års Europeiska kulturhuvudstäder

Estland och Finland fick stå värdar för kulturhuvudstadsevenemanget 2011 enligt 2006 års beslut, som i artikel 14 innehåller övergångsbestämmelser om urval och utnämning.

I 2006 års beslut anges dessutom uttryckligen att de städer som utses 2010, 2011 och 2012 ska omfattas av 1999 års beslut när det gäller kriterierna för kulturprogrammen, om inte städerna väljer att ta kriterierna i 2006 års beslut som grundval för sina program. Kulturhuvudstäderna 2011 och 2012 ska dock samfinansieras och övervakas enligt nya förfaranden som beskrivs i 2006 års beslut.

Genom 2006 års beslut infördes bl.a. en ny EU-finansieringsmekanism för kulturhuvudstadsevenemanget i form av ”Melina Mercouri-priset”, som före kulturhuvudstadsårets början ska tilldelas städer som utsetts, på grundval av rapporterna från övervakningsjuryn. Priset tilldelades för första gången 2010 års kulturhuvudstäder, och därefter 2011 års kulturhuvudstäder.

Urvalet gjordes 2007. I Finland hölls en nationell tävling där städerna Jyväskylä, Lahti, Mänttä, Oulu, Rovaniemi och Tammerfors deltog vid sidan av Åbo. I Estland hölls en nationell tävling i två omgångar. I den första omgången 2005 deltog Haapsalu, Pärnu, Rakvere, Tallinn och Tartu. Tallinn och Tartu gick vidare till den andra omgången, där Tallinn till sist segrade. Den finska och den estniska regeringen föreslog Åbo och Tallinn för den europeiska urvalsjuryn. Därefter utfärdade man en rapport där det rekommenderades att Åbo (Finland) och Tallinn (Estland) skulle utses till kulturhuvudstäder 2011. Rapporten innehöll även rekommendationer för att hjälpa dem att uppnå de föreslagna målen. År 2007 tilldelade rådet formellt titeln till de rekommenderade städerna på grundval av en rekommendation från kommissionen.

3. DEN EXTERNA UTVÄRDERINGEN

3.1. Instruktioner för utvärderingen

Kommissionen anförtrrodde den externa utvärderingen⁴ av 2011 års kulturhuvudstäder till Ecorys UK Ltd. Utvärderingens syfte var att bedöma kulturhuvudstädernas relevans,

⁴ Ex-post Evaluation of 2011 European Capitals of Culture, Final Report for the European Commission, http://ec.europa.eu/dgs/education_culture/evalreports/culture/2012/ecocreport_en.pdf, genomförd enligt ramavtal om tjänster nr EAC/50/2009 om utvärdering, därtill kopplade tjänster och stöd till konsekvensanalys.

resurseffektivitet och genomslagskraft och den sannolika hållbarheten och långtidseffekten i förhållande till insatsens mål och de mål som kulturhuvudstäderna själva angett i sina ansökningar och under genomförandet. Utvärderingen avsåg även relevansen, resurseffektiviteten, genomslagskraften och hållbarheten hos kulturhuvudstadsevenemanget som helhet.

3.2. Metod

De två städerna utvärderades först var för sig, innan slutsatser drogs om var och en av dem. Utvärderingen baserades på analys av sekundärdata och insamling och analys av primärdata. Den första innefattade analys av uppgifterna i de ursprungliga ansökningarna, studier och rapporter som beställts av kulturhuvudstäderna, evenemangsprogram, reklammaterial och webbplatser, statistik och kvantitativa uppgifter som lämnats av kulturhuvudstäderna. Insamlingen av primärdata baserades främst på de kvalitativa intervjuer som genomförts – intervjuer med ledningsgrupper och de viktigaste intressenterna för varje stad under två besök samt telefonintervjuer. Dessutom uppmanades kulturhuvudstadsprojekten att bidra till undersökningen genom att delta i en enkät på Internet. En jämförande översikt och en metautvärdering gjordes för att undersöka slutsatserna från kulturhuvudstäderna Tallinn och Åbo, jämföra och kontrastera tillvägagångssätt och kontrollera undersökningens kvalitet. Slutsatser och rekommendationer om genomförandet av kulturhuvudstadsevenemanget som helhet baserades på undersökningarna av båda kulturhuvudstäderna 2011.

3.3. Utvärderarens slutsatser

3.3.1. Hur relevant var insatsen?

Utvärderaren ansåg att genomförandet av insatsen varit relevant i förhållande till artikel 167 i fördraget om Europeiska unionens funktionssätt. De urvalskriterier som anges i besluten nr 1419/EG/1999 och 1622/EG/2006 säkerställde att kulturprogrammen för de städer som innehade titeln var relevanta i förhållande till artikel 167, även om kriterierna gör det möjligt för varje kulturhuvudstad att tolka målen i fördraget på sitt eget sätt. Utvärderaren ansåg att kulturhuvudstadsevenemanget fortfarande är relevant i förhållande till EU:s mål och att det kompletterar andra EU-initiativ som gäller kultur, ungdom, medborgarskap, utbildning och regional utveckling.

I ingressen till 1999 års beslut infördes en tydlig hänvisning till utvecklingen av kultur och turism och till behovet av att mobilisera stora delar av befolkningen. Dessa hänvisningar förstärktes i 2006 års beslut genom att man tog med tydliga kriterier som handlade om att ”främja deltagandet från medborgarna” och om ”långsiktig utveckling”. Många kulturhuvudstäder har gått längre och fastställt tydliga sociala, ekonomiska eller turismrelaterade mål. Den tilltagande betydelsen av dessa mål har åtföljts av en debatt om avvägningen mellan stöd till kulturen för dess egenvärde eller som ett sätt att ge påtaglig och kvantifierbar avkastning på investeringar.

3.3.2. Hur relevanta var de europeiska kulturhuvudstäderna 2011?

I utvärderingen granskades motiveringen för de städer som ansökte om att bli europeiska kulturhuvudstäder samt hur relevanta deras mål var i förhållande till målen för insatsen och artikel 167. Man undersökte också hur motiveringen för 2011 års kulturhuvudstäder hade omvandlats till en rad mål och hur dessa mål hade förändrats under utarbetandet. De två kulturhuvudstäderna hade anammat insatsens mål och anpassat dem till sina egna förutsättningar och prioriteringar. Båda hade planerat varierade kulturprogram och därtill

kopplad verksamhet (t.ex. kommunikation eller volontärtjänstgöring) som var relevant för EU-målen att "utveckla kulturverksamhet", "främja den europeiska dimensionen i och genom kulturen" och "stödja social och ekonomisk utveckling genom kultur".

3.3.3. Resurseffektivitet i styrformerna

Vid utvärderingen undersöktes hur resurseffektiva kulturhuvudstädernas styrformer varit, däribland deras organisatoriska modeller, förfaranden för urval och genomförande av kulturaktiviteter och evenemang, kommunikation och reklam samt förfaranden för anskaffning av finansiering.

I likhet med utvärderingarna av 2007 till 2010 års kulturhuvudstäder betonas det i utvärderingen av 2011 års kulturhuvudstäder att det är väsentligt, om än problematiskt, att inrätta en lämplig organisatorisk struktur och bygga upp ett arbetslag som har de lämpliga färdigheterna för att genomföra kulturprogrammet. Detta kräver mer omfattande färdigheter och därför en annan struktur än det arbetslag som hade utarbetat den ursprungliga ansökan. Man måste också finna en jämvikt mellan konstnärliga och politiska intressen och se till de intressenter som redan medverkar godkänner varje nytt samarbetsätt. Man bör få till stånd en ny och oberoende struktur, som är anpassad för att återspegla stadens politiska och kulturella bakgrund.

2011 års kulturhuvudstäder är på olika sätt exempel på detta. I Åbo kritiserades till en början den stiftelse som bildats specifikt för att genomföra kulturhuvudstadsevenemanget för bristande öppenhet i samband med projekturval och begränsad kommunikation med intressenter, medier och allmänhet. Detta ändrades innan kulturhuvudstadsåret inleddes, och en av de viktigaste framgångsfaktorerna för Åbo 2011 visade sig vara de stabila styrformerna och förvaltningsstrukturerna, som hade stöd från de huvudsakliga politiska aktörerna. Även för Tallinn 2011 bildades en ny stiftelse men styrstrukturerna mötte svårigheter, framför allt minskade budgetar vilket ledde till ett begränsat kulturprogram.

3.3.4. Resurseffektivitet i kulturhuvudstadsmekanismerna

Vid utvärderingen undersöktes hur resurseffektiva Europeiska kommissionens urvals-, övervaknings- och finansieringsförfaranden hade varit, och det konstaterades att övervakningsrutinerna förbättrats avsevärt jämfört med tidigare år. De garanterar emellertid inte att alla städer fullgör alla de åtaganden som gjorts vid ansökan och i den första och den andra övervakningsfasen, dvs. även i samband med tilldelningen av Melina Mercouri-priset, som tilldelas på grundval av rapporter från övervakningsjuryer.

Vidare noterades vid utvärderingen att de öppna tävlingar som anordnades på nationell nivå i båda medlemsstaterna genererade stort intresse för kulturhuvudstadsåret från städernas sida. Medlemsstaterna var fria att fastställa sina egna kriterier.

Med utgångspunkt i sina undersökningar av kulturhuvudstäderna 2011 noterade utvärderarna att styrningen och förvaltningen av kulturhuvudstadsevenemanget ofta, på både nationell och lokal nivå, är utmanande och att den politiska påverkan fortfarande är mycket stor. Detta kan i viss mån förväntas på grund av kulturhuvudstadsevenemangets karaktär och omfattning. Sammanfattningsvis är det, i de flesta städer som innehar titeln, väsentligt att utse ett oberoende förmedlande organ och att se till att politisk påverkan inte otillbörligt inverkar på verksamheternas konstnärliga oberoende och friktionsfria genomförande. Vilken finansiering som behövs för att nå de förväntade resultaten varierar avsevärt mellan städerna. Trots att städerna i sina ansökningar gör uttryckliga finansieringsåtaganden minskades finansieringen i

Tallinn betydligt jämfört med den ursprungliga ansökan. Detsamma gällde Åbo, om än i mindre utsträckning.

Utvärderingen visar att kulturhuvudstadsevenemanget på EU-nivå fortfarande är mycket kostnadseffektivt jämfört med EU:s övriga politiska instrument och mekanismer. Melina Mercouri-prisets andel av den sammanlagda budgeten för kulturhuvudstadsprogrammet varierade dock stort mellan de två städerna, och därmed även prisets betydelse. I Åbo hade priset främst symbolisk betydelse, medan det i Tallinn motsvarade mer än 10 % av den totala finansieringen. I ingen av städerna gjordes några större insatser för att synliggöra priset för aktörer och publik på kulturområdet.

3.3.5. Hur effektiv var utvecklingen av kulturverksamhet?

Enligt utvärderingen lyckades båda 2011 års kulturhuvudstäder genomföra kulturprogram som var mer omfattande, innovativa och internationella (t.ex. med avseende på ämnen, konstnärer/artister och publik) än det vanliga kulturutbudet. De utforskade nya ämnen, belyste rikedomerna, mångfalden och det unika i varje stads kulturutbud och använde sig av nya eller ovanliga platser.

I Tallinns ansökan beskrevs ett kulturprogram som skulle vara helt nytt och komplettera stadens befintliga kulturutbud, med tonvikt på att bredda deltagandet, involvera etablerade institutioner och oberoende aktörer och använda sig av offentliga platser och industrilokaler. Även om kulturprogrammet var mycket mindre än vad som först föreslagits (på grund av den minskade budgeten) kan det fortfarande sägas att kulturhuvudstadsevenemanget var effektivt i förhållande till de ursprungliga målen. Sett till omfattning bestod programmet av 251 projekt och mer än 7 000 olika enskilda evenemang. Det lockade två miljoner besökare – omkring dubbelt så många som väntat. 73 % av de projektansvariga ansåg att kulturhuvudstadsåret lyckats väl med att locka besökare och publik. Sett till de konstnärliga temana som utforskades, de platser man använde sig av och genomförandemetoden gick Tallinn 2011 längre än vad som tidigare gjorts i staden.

Åbos kulturhuvudstadsår 2011 stärkte dess ställning som kulturstad och ökade Åbobornas deltagande i kulturverksamhet. Kulturprogrammet innefattade 165 projekt, varav de flesta valdes ut under den öppna ansökningsomgång som anordnades 2008, och 8 000 evenemang. Över 20 000 konstnärer, bidragsgivare och upphovsmän medverkade, och det gjordes mer än 2 miljoner besök. Projekt ledde till nya kontakter och nätverk och förbättrade den operativa kapaciteten på kulturområdet. Ökat samarbete mellan de viktigaste intressenterna sågs som en av de största vinsterna för kultursektorn i Åbo. Kulturprogrammet för Åbo 2011 var välbalanserat med både stora evenemang, gräsrotsinitiativ och projekt som innefattade sektorsöverskridande samarbete.

3.3.6. Hur effektivt främjades den europeiska dimensionen i och genom kultur?

I 1999 års beslut definieras inte begreppet "europeisk dimension" tydligt. Det ses dock huvudsakligen som kultursamarbete, vari ingår att framhäva de konstnärliga strömningar som är gemensamma för européerna och som staden inspirerat till eller gett ett betydande bidrag till, att främja evenemang som involverar personer verksamma på kulturområdet från andra städer i medlemsstaterna och som leder till ett varaktigt kultursamarbete samt att främja dessa personers rörlighet inom EU. Kriteriet för "europeisk dimension" som anges i 2006 års beslut ger städerna utrymme för tolkning. Det finns exempel i ansökningshandledningen som har funnits på nätet sedan 2007.

Enligt utvärderingen handlade den europeiska dimensionen i Tallinns kulturhuvudstadsansökan främst om att sätta tillbaka staden på den europeiska kulturkartan i samband med att Estland (då) nyligen anslutit sig till EU. När ämnen hade relevans för den europeiska dimensionen var det oftast genom olika internationella festivaler eller enskilda projekt, som alla måste ha en sådan dimension av något slag, snarare än genom programmet som helhet.

För Åbos del noterades vid utvärderingen att den europeiska dimensionen återspeglades framför allt i det starka fokuset på Östersjöregionen. Vidare ledde omkring 50 % av projekten till ökat samarbete med internationella partner på deras verksamhetsområde under kulturhuvudstadsåret. Ökad synlighet för Åbo utanför Finland var också en viktig aspekt.

Både Tallinn och Åbo presenterade mycket starka lokala berättelser, men dessa berättelser kan även anses innehålla gemensamma teman som i grund och botten är av europeisk karaktär. Exempelvis belyste båda städernas kulturprogram deras gemensamma historia i förhållande till Ryssland och Östersjön, liksom deras nutida karaktär av mångkulturella samhällen. Erfarenheterna från 2011 visar därför att kulturhuvudstadsåret ger möjlighet att sprida sådana lokala berättelser till en europeisk publik på ett meningsfullt sätt. Den europeiska dimensionen i båda kulturhuvudstädernas kulturprogram handlade till största delen om insatserna för att stödja gränsöverskridande kultursamarbete och internationalisera städernas kultursektorer. Även om europeiska ämnen förekom i båda kulturhuvudstäderna var det oftast i anslutning till specifika projekt, och de genomsyrade inte hela kulturprogrammet.

3.3.7. Hur effektiv var inverkan på samhälle, ekonomi, stadsutveckling och turism?

Både Tallinn och Åbo strävade efter att utveckla konst och kultur som ett sätt att genomföra den ekonomiska och sociala upprustningen av gamla industriområden.

För Tallinns del noterades vid utvärderingen att kulturhuvudstadsåret bidrog väsentligt till stadens ekonomi och stadsutveckling, även om den ursprungliga visionen inte förverkligades helt och hållet. Tallinns ansökan innehöll ambitiösa mål som handlade om att stödja utvecklingen av den kreativa ekonomin, förbättra stadens kulturinfrastruktur och göra staden till ett mer attraktivt turistmål. Dessa mål bibehölls men omtolkades till att handla om att öppna staden mot havet. I den ursprungliga ansökan betonades allmänna mål för den ekonomiska och sociala utvecklingen, medan det reviderade synsättet var mer fokuserat och bättre anpassat till stadens prioriteringar.

När det gäller utvecklingen av Tallinns kreativa ekonomi finns det belägg för att kulturaktörerna nu har bättre möjligheter att verka internationellt och i större skala. Aktörerna har bättre internationella kontakter, och samarbetet mellan olika sektorer och konstnärliga discipliner har ökat. Utvärderarna noterade att den förstärkta kapaciteten har desto större betydelse med tanke på att Estland inte har någon lång tradition av en mångskiftande, oberoende kultursektor med många discipliner eller många etablerade privata och kommersiella aktörer inom den kulturella och den kreativa sektorn.

När det gäller stöd till social utveckling genom kultur handlade målen för Tallinn 2011 om ett breddat kulturdeltagande snarare än om social utveckling som sådan. Kulturhuvudstadsåret engagerade en bredare allmänhet som publik, upphovsmän, artister och volontärer och innefattade ett betydande volontärprogram.

För Åbos del hade kulturhuvudstadstiteln stor ekonomisk betydelse. Åbo handelshögskola uppskattar att kulturhuvudstadsåret bidrog till en sysselsättningsökning på 3 300 personår och

att den totala produktionen ökade med 260 miljoner euro. Turismen stod för en betydande del av denna effekt. För Åbo var utveckling av de kreativa sektorerna ett huvudmål, och utvärderingen visade att kulturhuvudstadsåret bidrog till att föra upp frågan på den politiska dagordningen.

Åbo 2011 var den första europeiska kulturhuvudstad som betonade sambanden mellan kultur, tillgång till kultur och välbefinnande i sitt kulturprogram. Dessutom ägnades uppmärksamhet åt att se till att kulturaktiviteter inte bara ägde rum i stadskärnan utan även i de olika stadsdelarna. Omkring 1 500 evenemang och aktiviteter riktades till förskolor, skolor, sjukhus, äldreboenden och fängelser. Många konstverk på offentliga platser riktade sig till förbipasserande. Deltagandet i kulturevenemang och kulturaktiviteter ökade 2011 jämfört med tidigare år. Åbos kultursektor kunde för första gången utnyttja ett samordnat volontärprogram som avsåg en rad olika aktiviteter runtom i staden.

Både Tallinn och Åbo stödde starkt allmänhetens aktiva deltagande och inriktade sig på människor som traditionellt är mindre benägna att delta i kulturaktiviteter. I Tallinn ägnades avsevärd uppmärksamhet åt att få den ryska befolkningsgruppen att medverka. I Åbo uppmanades den svensktalande befolkningsgruppen att delta genom att material översattes till svenska. Båda kulturhuvudstädernas erfarenheter visar dock att mycket mer skiftande (och vanligen intensivare) insatser krävs för att bredda allmänhetens deltagande som upphovsmän eller artister än för att bara bredda deras deltagande som publik.

3.3.8. Hållbarhet

Avsikten med kulturhuvudstadsåret är att det ska ”vara hållbart och ingå i en strategi för stadens långsiktiga kulturella och sociala utveckling”.⁵ I båda kulturhuvudstäderna finns det belägg på ny kulturverksamhet som kommer att fortsätta efter kulturhuvudstadsåret, samt nya renoverade kulturanläggningar. När det gäller hållbar kapacitet för kultur finns det mer erfarenhet och sakkunskap till följd av kulturhuvudstadsåret samt bättre nätverk och samarbete inom kultursektorerna.

Tallinn upprättade i slutet av sitt kulturhuvudstadsår en plan för hållbarhet hos olika kulturverksamheter. Kulturhuvudstadsåret innehöll många nya eller utökade evenemang, varav många kommer att fortsätta under 2012 och därefter – 82 % av de aktörer som besvarade enkäten uppgav att en del av eller alla deras aktiviteter skulle fortsätta, och ytterligare 8 % uppgav att de (även om deras kulturhuvudstadsprojekt inte skulle fortsätta) inspirerats att starta nya aktiviteter 2012.

I Åbo inleddes arbetet med en hållbarhetsstrategi i mitten av 2011. Ökat samarbete mellan kulturaktörer och andra intressenter nämndes som en viktig effekt av kulturhuvudstadsåret. Inom vissa av projekten kommer aktiviteter att genomföras i större skala 2012 än 2011. Stiftelsen Åbo 2011 kommer att fortsätta att finansiera en del verksamhet fram till 2013 och stödja vissa nätverk och sammanslutningar, för att på så sätt bidra till genomförandet av hållbarhetsstrategin.

Såsom konstaterats vid tidigare utvärderingar genererar kulturhuvudstadsåret nya verksamheter, samarbete och kulturanläggningar som blir kvar efter själva året. Så ser det ut i båda de städer som innehade titeln 2011. Att bilda (eller behålla) ett särskilt organ är ett sätt att säkra en positiv effekt på lång sikt. Kulturhuvudstadsåret 2011 har visat att det finns

⁵ Beslut nr 1622/EG/2006.

potential för en förbättrad styrning på kulturområdet i varje stad och för större bidrag från kultursektorn till stadens generella utveckling. Det återstår dock att se om denna potential kan förverkligas; det kommer att vara beroende av de val som görs av de viktigaste intressenterna.

4. DE VIKTIGASTE REKOMMENDATIONERNA I DEN EXTERNA UTVÄRDERINGEN OCH KOMMISSIONENS SLUTSATSER

Kommissionen instämmer med utvärderarnas allmänna rekommendationer, som baseras på övervägandena kring 2011 års kulturhuvudstäder men gäller genomförandet av kulturhuvudstadsevenemanget som helhet. De bekräftar att kulturhuvudstadstiteln fortsätter att vara mycket uppskattad, genererar omfattande kulturprogram och får betydande genomslagskraft. EU-titeln och det ekonomiska bidraget har avsevärd hävstångseffekt, vilket gör det till ett kostnadseffektivt och genomslagskraftigt initiativ. Kommissionen instämmer med utvärderarens övergripande bedömning och godtar rekommendationerna som de formulerats i avsnittet ovan.

Rekommendationerna överensstämmer i stor utsträckning med kommissionens nya förslag till Europaparlamentets och rådets beslut om inrättande av en unionsinsats för evenemanget Europeisk kulturhuvudstad för åren 2020 till 2033⁶. Arbetet med det nya förslaget bygger på omfattande material. Här ingick slutsatserna från konferensen vid kulturhuvudstadsevenemangets 25-årsjubileum i mars 2010, oberoende utvärderingar av tidigare kulturhuvudstäder, en oberoende utvärdering av de gällande utvärderings- och övervakningsförfarandena, ett samråd på Internet, ett offentligt samråd och GD Utbildning och kulturs egen erfarenhet av att samordna initiativet sedan 1999.

Syftet med förslaget är att bygga vidare på de starka sidorna i det aktuella systemet, som överlag fungerar bra, och samtidigt lära av erfarenheterna och göra förbättringar för att uppnå största möjliga potentiella fördelar med att inneha titeln och delta i tävlingsförfarandet för alla ansökande städer och deras invånare. I det nya förslaget bibehålls huvuddragen och den allmänna strukturen i det gällande systemet, samtidigt som en rad förbättringar föreslås. Bland annat föreslås att titeln även i fortsättningen ska tilldelas på grundval av ett rotationssystem mellan medlemsstaterna. Dessutom återspeglar förslaget följande rekommendationer från tidigare utvärderingar:

- Införande av ett allmänt mål som gäller främjande av kulturens bidrag till städernas långsiktiga utveckling.
- Införande av tydligare och mer omfattande urvalskriterier, som även gäller styrning och finansiering.
- Förstärkta villkor för beviljandet av Melina Mercouri-priset – här avses städernas fullgörande av sina åtaganden och deras användning av EU-logotypen i kommunikationsmaterial – och uppskjutande av utbetalningen av priset under kulturhuvudstadsåret.
- Skyldighet för städerna att bedriva viss forskning för en bättre mätning av måloppfyllelsen.

⁶ KOM(2012) 407 slutlig.

Det är värt att notera att kommissionens förslag också tar hänsyn till rekommendationer från 2010 års utvärdering. Det visar sig i det eventuella öppnandet för deltagande av kandidatländer och potentiella kandidatländer, skyldigheten för ansökande städer att vid tiden för ansökan ha en strategi för kulturens utveckling i staden och bibehållandet av åtgärdens fokus på städer.

Sist men inte minst anordnade kommissionen, i överensstämmelse med en annan rekommendation i 2011 års utvärdering, den 15 oktober 2012 ett utbyte av god praxis mellan tidigare, nuvarande och blivande europeiska kulturhuvudstäder, med särskild inriktning mot framtida ansökande städer. Insatserna för att främja ett sådant positivt utbyte i framtiden kommer att fortsätta.